

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

2 JUILLET 1997

Projet de loi sur les faillites

Procédure d'évocation

RAPPORT COMPLÉMENTAIRE
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE PAR
MM. HATRY ET VANDENBERGHE

EXAMEN DE L'ARTICLE 142 (ancien article 131, Doc. Sénat, n° 1-499/16)

M. Hatry dépose l'amendement n° 165 (Doc. Sénat, n° 1-499/17) ainsi que 3 amendements subsi-

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : M. Lallemand, président; MM. Bourgeois, Coveliers, Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Erdman, Foret, Hotyat, Mmes Maximus, Milquet, MM. Raes et Vandenberghe, rapporteur.
2. Membres suppléants : MM. Caluwé, Weyts, Mme Willame-Boonen et M. Hatry, rapporteur.
3. Autres sénateurs : MM. Boutmans et Loones.

Voir:

Documents du Sénat:

1-499 - 1996/1997:

- N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.
- N°s 2 à 9: Amendements.
- N° 10: Rapport.
- N° 11: Rapport: Textes adoptés comparatifs.
- N° 12: Texte adopté par la commission.
- N°s 13 et 14: Amendements.
- N° 15: Texte adopté par la commission après renvoi par la séance plénière.
- N° 16: Article amendé en séance plénière.
- N° 17: Amendements déposés après renvoi par la séance plénière.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

2 JULI 1997

Ontwerp van faillissementswet

Evocatieprocedure

AANVULLEND VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR DE
HEREN HATRY EN VANDENBERGHE

ONDERZOEK VAN ARTIKEL 142 (oud artikel 131, Stuk Senaat, nr. 1-499/16)

De heer Hatry dient amendement nr. 165 (Stuk Senaat, nr. 1-499/17) in alsook 3 subsidiaire amende-

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heer Lallemand, voorzitter; de heren Bourgeois, Coveliers, de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Erdman, Foret, Hotyat, de dames Maximus, Milquet, de heren Raes en Vandenberghe, rapporteur.
2. Plaatsvervangers : de heren Caluwé, Weyts, mevrouw Willame-Boonen en de heer Hatry, rapporteur.
3. Andere senatoren : de heren Boutmans en Loones.

Zie:

Stukken van de Senaat:

1-499 - 1996/1997:

- Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.
- Nrs. 2 tot 9: Amendementen.
- Nr. 10: Verslag.
- Nr. 11: Verslag: Vergelijking aangenomen teksten.
- Nr. 12: Tekst aangenomen door de commissie.
- Nrs. 13 en 14: Amendementen.
- Nr. 15: Tekst aangenomen door de commissie na de terugzending door de plenaire vergadering.
- Nr. 16: Artikel geamendeerd in plenaire vergadering.
- Nr. 17: Amendementen ingediend na terugzending door de plenaire vergadering.

diaires (Doc. Sénat, n° 1-499/17, amendements n° 166, 167 et 168). M. Hatry explique que le texte de l'article 142 actuel ne lui donne pas satisfaction.

Au moment où il a rédigé ses amendements, il n'était pas encore en possession du Doc. Sénat, n° 1-499/16. À la lumière de l'article amendé qui figure dans ce document, il retire son premier amendement subsidiaire (n° 166), puisqu'il est devenu sans objet.

Mme Delcourt-Pêtre rappelle que lors de la discussion en séance plénière elle avait soutenu l'amendement n° 161 de MM. Erdman et Lallemand (Doc. Sénat, n° 1-499/13, 1996-1997, p. 2).

Toutefois, dans un souci d'essayer de trouver un consensus, elle dépose l'amendement n° 169 (Doc. Sénat, n° 1-499/17), libellé comme suit :

Cet amendement vise à rencontrer les objections émises à l'encontre du texte initial. Il reprend le concept de fraude, la notion d'enrichissement personnel de manière directe ou indirecte. L'objectif principal de l'amendement est d'arriver à un compromis.

Un membre désire connaître l'appréciation du ministre concernant ces amendements.

Le ministre insiste surtout pour que la réforme du droit des faillites soit finalisée avant les vacances parlementaires, tant à la Chambre qu'au Sénat.

Les travaux ne peuvent échouer pour une discussion sur ce seul point.

Il rappelle ensuite l'historique de la discussion au sujet des biens sociaux.

Il reconnaît ne pas avoir été, à l'origine, partisan de l'insertion dans le droit belge du délit «abus de biens sociaux».

Il a même, au cours d'une législature précédente alors qu'il était député, déposé un amendement visant à supprimer cette disposition. Il souligne que s'il a présenté cette proposition, c'est parce que son application posait des problèmes en droit français, et non parce qu'il avait une objection à la qualification pénale de la notion.

La Chambre et le groupe de travail ont à nouveau consacré un débat au fond du problème.

L'on peut considérer l'amendement n° 114 de M. Vandenberghe (Doc. Sénat, n° 1-49/7) comme la conclusion des longues discussions qui ont eu lieu au sein du groupe de travail; c'est cet amendement qui est à la base du texte adopté par la Commission de la Justice.

menten (Stuk Senaat, nr. 1-499/17, amendementen nrs. 166, 167 en 168). De heer Hatry verduidelijkt dat de tekst van het huidige artikel 142 in zijn ogen niet voldoet.

Op het ogenblik van de redactie van zijn amendement was de indiener evenwel nog niet in het bezit van het Stuk Senaat nr. 1-499/16. In het licht van de inhoud van dit stuk trekt hij zijn eerste subsidiair amendement (nr. 166) in, daar dit overbodig wordt.

Mevrouw Delcourt-Pêtre herinnert eraan dat zij tijdens de bespreking in plenaire vergadering haar steun heeft verleend aan amendement n° 161 van de heren Erdman en Lallemand (Stuk Senaat, nr. 1-499/13, 1996-1997, blz. 2).

In de hoop bij te dragen tot het bereiken van een consensus, dient zij nu echter amendement nr. 169 in (Stuk Senaat, nr. 1-499/17), luidende :

Dit amendement heeft tot doel de bezwaren tegen de oorspronkelijke tekst op te vangen. De begrippen fraude en persoonlijke verrijking, rechtstreeks of zijdelings, zijn erin opgenomen. Met deze tekst wil zij een compromis bereiken.

Een lid wil de mening van de minister over deze amendementen horen.

De minister dringt er vooral op aan dat de hervorming van het faillissementsrecht vóór het reces wordt afgerond, zowel in de Kamer als in de Senaat.

De werkzaamheden mogen niet mislukken door een discussie over dit ene punt.

Vervolgens schetst hij het verloop van de bespreking van de «vennootschapsgoederen (biens sociaux)».

Hij erkent dat hij er oorspronkelijk geen voorstander van was om het misdrijf «misbruik van vennootschapsgoederen» in te voeren in het Belgisch recht.

Als kamerlid in een vorige zittingsperiode, diende hij zelf een amendement in om deze bepaling te doen vervallen. Hij onderstreept dat het voorstel tot schrapping van de bepaling voortvloeide uit de toepassingsmoeilijkheden in het Franse recht, en niet uit een bezwaar tegen de strafrechtelijke kwalificatie van het begrip.

In de Kamer en in de werkgroep werd het debat opnieuw ten gronde gevoerd.

Amendement nr. 114 van de heer Vandenberghe (Stuk Senaat, nr. 1-499/7) kan worden beschouwd als de conclusie van de lange besprekingen in de werkgroep en lag aan de basis van de tekst aangenomen door de commissie voor de Justitie.

Cette disposition a pourtant été amendée par l'assemblée plénière.

Le ministre est d'avis que le texte de l'article 142, tel qu'il est proposé par l'amendement n° 161 de MM. Erdman et Lallemand (Doc. Sénat, n° 1-499/13), ne diffère pas fondamentalement du texte adopté par la Chambre. Seule la notion d'«intérêt patrimonial» est nouvelle.

Selon le ministre, le texte de l'amendement de M. Vandenberghe comprend quatre points fondamentaux.

1) Tout d'abord, le préjudice doit être significatif.

2) Le dommage effectivement subi ne peut l'avoir été uniquement par la société. Les associés ou les créanciers doivent, eux aussi, avoir été lésés. Le préjudice est donc important et ne concerne pas la seule société in abstracto.

3) L'on ne renvoie plus explicitement au fait que les agissements auraient eu lieu en faveur d'une autre personne morale.

Le ministre pense que cette exigence est moins importante, puisqu'on peut résoudre le problème par le biais de la jurisprudence et par l'interprétation des termes «directement» ou «indirectement».

4) La seule disposition de l'amendement de M. Vandenberghe qui peut donner lieu à discussion est, selon le ministre, celle qui contient les termes «dans le but de porter préjudice». Cette disposition signifie qu'il faut qu'il y ait dol spécial.

Aussi le ministre suggère-t-il, pour trouver un compromis, de supprimer cette disposition et de maintenir les trois autres éléments.

Il propose dès lors le texte suivant :

«Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cent mille francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des associations sans but lucratif qui frauduleusement et à des fins personnelles, ont fait des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'ils savaient significativement préjudiciable à celle-ci et à ses créanciers ou associés.»

Un membre fait remarquer que les termes «intérêt patrimonial» sont supprimés dans ce texte.

Un autre membre souligne que l'on a également supprimé les mots «ou entreprise». Il y aurait lieu de les rétablir.

Toch werd deze bepaling geamendeerd in de plenaire vergadering.

De minister meent dat de tekst van artikel 142, als voorgesteld in amendement nr. 161 van de heren Erdman en Lallemand (Stuk Senaat, nr. 1-499/13), niet fundamenteel verschilt van de tekst aangenomen door de Kamer. Enkel het begrip «vermogensbelangen» is hier nieuw.

Volgens de minister zijn vier fundamentele punten verweven in de tekst van het amendement van de heer Vandenberghe.

1) Vooreerst moet het nadeel betekenisvol zijn.

2) De effectief geleden schade mag zich niet beperken tot de vennootschap zelf. Ook de vennoten of schuldeisers moeten worden benadeeld. De benadeling is dus diepgaand, en betreft niet enkel de vennootschap in abstracto.

3) Men verwijst niet meer uitdrukkelijk naar het handelen in het voordeel van een andere rechtspersoon.

Volgens de minister is deze vereiste minder belangrijk, aangezien dit kan worden opgelost door rechtspraak en door interpretatie van de woorden «rechtstreeks» of «zijdelings».

4) Het enige mogelijke discussiepunt van het amendement van de heer Vandenberghe ligt volgens de minister in de bepaling «met het oogmerk schade toe te brengen». Dat betekent dat een bijzonder opzet vereist is.

De minister suggereert dan ook, met het oog op het vinden van een compromis, dat element te laten vallen en de andere 3 elementen te behouden.

Aldus stelt hij de volgende tekst voor :

«Met gevangenisstraf van een maand tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderd-duizend frank worden gestraft, de bestuurders, in feite of in rechte, van burgerlijke en handelsvennootschappen, alsook van verenigingen zonder winstoogmerk, die voor persoonlijke doeleinden van de goederen of van het krediet van de rechtspersoon bedrieglijk gebruik gemaakt hebben waarvan zij wisten dat zulks op betekenisvolle wijze in het nadeel was van de rechtspersoon en van de schuldeisers of de vennoten.»

Een lid wijst erop dat de term «vermogensbelangen» in deze tekst niet voorkomt.

Een ander lid wijst erop dat ook de woorden «of onderneming» zijn weggelaten. Dit zou moeten worden hersteld.

Il se joint également à l'observation émise par l'intervenant précédent.

L'intérêt patrimonial de la société est mis en cause. L'intérêt ne peut être simplement morale.

Un commissaire pourrait adopter la proposition du gouvernement. Il déplore cependant que la notion d'intérêt personnel «indirect» n'ait pas été réintroduite.

Un autre membre demande la signification exacte du terme «significativement». Ne serait-il pas souhaitable de remplacer ce mot par «gravement»?

Un membre signale que le groupe de travail avait expressément retenu les mots «dans le but de porter préjudice». En effet, cette disposition relève du droit pénal; il s'ensuit que l'intervenant ne peut approuver la criminalisation de l'action paulienne.

L'usage frauduleux des biens est déjà sanctionné dans le Code civil (article 1167).

Il se réfère au délit du faux en écriture pour lequel le dol spécial est également requis. Les délits commis par imprudence ne sont pas passibles de peines.

Un membre fait référence à la condition de «l'intention frauduleuse à dessein d'enrichissement personnel».

Le ministre répond à une question relative à la portée de l'expression «significativement» en indiquant que cette insertion est utile et qu'elle vise à introduire un élément d'appréciation pour le juge du fond. Il faut éviter de déclencher une chasse aux sorcières sur des points de détail.

En ce qui concerne la remarque d'un intervenant précédent relative à la suppression des mots «directement ou indirectement», le ministre répond que l'expression «à des fins personnelles» couvre à la fois l'intérêt direct et l'intérêt indirect.

Il ne s'agit pas uniquement de l'intérêt personnel de l'individu mais des éléments d'une autre société peuvent également intervenir.

Le ministre conclut donc que l'on conserve, dans la qualification du délit, l'aspect cumulatif, comme les expressions «fraudeusement» et «significativement».

Seule l'intention de nuire à la personne morale est supprimée.

Un membre propose de remplacer le mot «fraudeusement» par les mots «dans une intention

Vervolgens sluit hij zich aan bij de opmerking van de vorige spreker.

Het vermogensbelang van de vennootschap moet op het spel staan. Het mag niet louter om een moreel belang gaan.

Een commissielid kan zich aansluiten bij het voorstel van de regering. Toch betreurt hij dat het concept «zijdelings» persoonlijk belang niet opnieuw in de tekst is opgenomen.

Een ander lid vraagt wat de term «significativement» («op betekenisvolle wijze») precies inhoudt. Zou het niet beter zijn hem te vervangen door de term «gravement»?

Een lid onderlijnt dat de woorden «met het oogmerk schade toe te brengen» uitdrukkelijk in de tekst werden opgenomen door de werkgroep. Deze bepaling situeert zich immers in het strafrecht. Spreker kan dus niet akkoord gaan met de criminalisering van de Pauliaanse vordering.

Het bedrieglijk gebruik van goederen wordt immers bestraft in het Burgerlijk Wetboek (artikel 1167).

Hij verwijst naar de valsheid in geschrifte, waar de vereiste van bijzonder opzet eveneens geldt. Een onvoorzichtigheidsdelict is niet strafbaar.

Een lid verwijst naar de gestelde voorwaarde van «bedrieglijk opzet met het oog op persoonlijke verrijking».

Op de vraag naar de draagwijdte van het woord «betekenisvol», antwoordt de minister dat dit een nuttige toevoeging is, met de bedoeling de rechter een houvast te bieden bij zijn beoordeling. Het mag niet komen tot een heksenjacht op basis van details.

Wat betreft de opmerking van een voorgaande spreker over het weglaten van het «rechtstreeks of onrechtstreeks belang», antwoordt de minister dat de term «voor persoonlijke doeleinden», zowel het rechtstreeks als het zijdelings belang dekt.

Het gaat niet enkel om het persoonlijk belang van het individu, ook elementen van een andere vennootschap kunnen een rol spelen.

De minister besluit dat bij de kwalificatie van het misdrijf het cumulatieve aspect bewaard moet blijven. Hij houdt dus vast aan de concepten «bedrieglijk» en «betekenisvol».

Enkel het oogmerk om de rechtspersoon te schaden, verdwijnt.

Een lid stelt voor het woord «bedrieglijk» te vervangen door de woorden «met bedrieglijk opzet».

frauduleuse». Dans le contexte d'une action paulienne, le terme «frauduleux» renvoie à l'expression «porter préjudice», alors qu'il est clair que dans ce contexte le dol spécial est requis.

Un membre n'est pas d'accord avec la formulation de l'amendement n° 169 de Mme Delcourt en ce qui concerne l'enrichissement personnel «par le biais d'une autre personne morale».

Il se réfère à l'absence du «droit des groupes» dans notre droit belge et le risque d'une mauvaise interprétation par les juges. Il opte plutôt pour les mots «direct ou indirect». Il ne faut pas introduire un droit des groupes par petites touches.

L'auteur de l'amendement renvoie au texte proposé par l'amendement n° 161 de MM. Erdman et Lallemand, «à des fins personnelles ou pour favoriser une autre personne morale ou entreprise ...».

Un membre revient sur le terme «significativement», qui lui semble inadéquat dans le cadre du droit pénal.

À propos de la suggestion d'un membre de remplacer le mot «frauduleusement» par les mots «avec une intention frauduleuse», un autre membre pense que, si l'on insère cette dernière notion dans le texte, l'on ne doit plus parler de «fins personnelles». Il est inutile de cumuler ces conditions, ce qui pourrait d'ailleurs prêter à confusion. Le bénéficiaire peut aussi être un tiers.

Le même intervenant propose de remplacer, à la fin du premier alinéa du texte proposé, le mot «et» par le mot «ou», de façon à ce que le texte soit rédigé comme suit: «... préjudiciable aux intérêts patrimoniaux de celle-ci ou à ceux de ses créanciers ou associés».

Selon un autre membre, si l'on réintroduit, comme le souhaitent certains commissaires, les termes «directement ou indirectement» dans le texte proposé par le ministre, cela ne peut se concevoir que si l'on maintient la notion «à des fins personnelles». Il faut qu'il y ait une finalité personnelle, qui doit être recherchée directement ou indirectement. Cela correspond à l'amendement n° 169 de Mme Delcourt-Pêtre (Doc. Sénat, n° 1-499/17).

Plusieurs membres se rallient à cette observation.

Un membre estime que la notion «à des fins personnelles» implique qu'en temps normal, une société doit être dirigée dans l'intérêt de la société même. Dans le cas contraire, la disposition proposée serait applicable.

De term «bedrieglijk» in het kader van de Pauliaanse vordering verwijst naar een «benadelen», terwijl in deze context duidelijk een bijzonder opzet is vereist.

Een lid gaat niet akkoord met de formulering van amendement nr. 169 van mevrouw Delcourt wat de persoonlijke verrijking «via een andere rechtspersoon» betreft.

Hij wijst erop dat in het Belgische recht wel een «vennootschapsrecht» bestaat maar geen «concernrecht». Het risico op verkeerde interpretatie door de rechters is dus vrij reëel. Hij geeft de voorkeur aan de woorden «rechtstreeks of zijdelings».

De indiener van het amendement verwijst naar de tekst voorgesteld in amendement nr. 161 van de heren Erdman en Lallemand: «voor persoonlijke doeleinden of om een andere rechtspersoon of onderneming te bevoordelen».

Een lid komt terug op de term «significativement» (betekenisvol), die hij in het kader van het strafrecht ontoereikend acht.

Met betrekking tot de suggestie van een lid om het woord «frauduleusement» te vervangen door de woorden «avec une intention frauduleuse» meent een ander lid dat, wanneer dit laatste begrip in de tekst wordt opgenomen, men niet meer hoeft te spreken over de «persoonlijke doeleinden». De cumulatie van die voorwaarden is onnodig en zou tot verwarring kunnen leiden. De begunstigde kan ook een derde zijn.

Hetzelfde lid stelt voor *in fine* van het eerste lid van de voorgestelde tekst, het woord «en» te vervangen door het woord «of», zodanig dat de tekst zou luiden als volgt: «... in het nadeel was van de vermogensbelangen van de rechtspersoon of van die van zijn schuldeisers of vennoten».

Een ander lid meent dat het opnemen in de tekst van de minister van de woorden «rechtstreeks of zijdelings» — zoals sommige commissieleden dat wensen — alleen mogelijk is als men het concept «voor persoonlijke doeleinden» behoudt. Er moet een persoonlijk doel mee gemoeid zijn, dat men rechtstreeks of zijdelings nastreeft. Amendement nr. 169 van mevrouw Delcourt-Pêtre beantwoordt hieraan (Stuk Senaat, nr. 1-499/17).

Verschillende leden sluiten zich bij deze opmerking aan.

Een lid oordeelt dat het begrip «voor persoonlijke doeleinden» inhoudt dat normaliter een vennootschap bestuurd moet worden met maatschappelijke doeleinden. In het tegenovergestelde geval zou de voorgestelde bepaling van toepassing zijn.

Si l'on inscrit dans la loi qu'il y a intention frauduleuse spéciale, cela signifie que l'on agit à des fins qui sont contraires aux intérêts de la société.

Un autre intervenant renvoie à l'interprétation que la Cour de cassation donne de la notion «frauduleusement», à savoir que celle-ci suppose un dol spécial.

Le ministre constate que l'on n'a encore avancé aucun argument valable pour justifier la suppression des mots «à des fins personnelles» et «directement ou indirectement». Il plaide dès lors pour qu'ils soient maintenus.

En ce qui concerne le mot «significativement» («op betekenisvolle wijze» en néerlandais), un membre rappelle que l'on a suggéré d'utiliser, dans le texte français, le mot «gravement». Celui-ci pourrait se traduire en néerlandais par le mot «ernstig».

Un membre est d'avis que le terme «significativement» comporte un élément relatif, alors que le mot «gravement» suppose que l'acte en lui-même doit être grave.

Si l'on utilise ce terme un problème d'interprétation de cette dernière notion risque de se poser pour les sociétés dont le capital est peu élevé.

Un autre commissaire renvoie à la discussion qui a eu lieu au sein du groupe de travail. Celui-ci a opté pour la notion «significativement», ce qui illustre le rapport entre l'abus et le résultat de cet abus. L'on a voulu éviter que de petits faits relèvent du droit pénal.

La commission a ensuite amplement débattu de la différence de sens entre les termes français «significativement» et «gravement».

Un membre fait référence à la définition donnée par le dictionnaire aux deux termes en question.

Significatif:

«1° Qui signifie nettement, exprime clairement quelque chose (v. éloquent, expressif) (...) Chiffres significatifs, indispensables à la représentation d'une grandeur numérique (...) — Dont on peut donner une interprétation (...)

2° Qui renseigne sur quelque chose ou confirme une opinion (v. révélateur) (...)

Gravement:

«1° Avec gravité (v. dignement) (...)

2° D'une manière importante, dangereuse (...)

L'intervenant donne donc la préférence à la notion «gravement», qui signifie «de manière importante».

Het frauduleus bijzonder opzet in de wet betekent het nastreven van doeleinden die vreemd zijn aan de belangen van de vennootschap.

Een volgende spreker verwijst naar de interpretatie die het Hof van Cassatie aan het begrip «frauduleusement» geeft, nl. dat dit een bijzonder opzet veronderstelt.

De minister stelt vast dat nog geen valabel argument naar voor is gebracht om de woorden «voor persoonlijke doeleinden» en «rechtstreeks of onrechtstreeks» te doen vervallen. Hij pleit dus voor het behoud van die termen.

Met betrekking tot de woorden «significativement-op betekenisvolle wijze» herinnert een lid aan de suggestie om in de Franse tekst het woord «gravement» te gebruiken. Dit zou in het Nederlands door het woord «ernstig» kunnen worden vertaald.

Een lid meent dat de term «significativement-betekenisvol» een betrekkelijk element bevat, terwijl de term «gravement-ernstig» op de daad zelf slaat.

Als deze laatste term wordt gebruikt, kan er een interpretatieprobleem ontstaan voor bedrijven waarvan het vennootschapskapitaal vrij gering is.

Een volgende spreker verwijst naar de bespreking in de werkgroep. Daar werd geopteerd voor het begrip «betekenisvol». Dit zegt iets over de verhouding van het misbruik tot het resultaat ervan. Men heeft willen verhinderen dat kleine feiten onder het strafrecht zouden vallen.

Er ontspint zich een ganse discussie over het verschil in betekenis van de Franse term «significativement» respectievelijk «gravement».

Een lid verwijst naar de definitie die het woordenboek voor beide termen geeft.

Significatif:

«1° Qui signifie nettement, exprime clairement quelque chose (v. éloquent, expressif) (...) Chiffres significatifs, indispensables à la représentation d'une grandeur numérique (...) — Dont on peut donner une interprétation (...)

2° Qui renseigne sur quelque chose ou confirme une opinion (v. révélateur) (...)

Gravement:

«1° Avec gravité (v. dignement) (...)

2° D'une manière importante, dangereuse (...)

Spreker verkiest de term «gravement» die de betekenis «de manière importante» heeft.

Un autre commissaire souligne que la notion «significativement» est moins lourde que la notion «gravement». Il existe une gradation entre ces deux termes.

Le ministre est aussi d'avis que la proposition avancée par un membre de remplacer, *in fine* du premier alinéa du texte proposé par le gouvernement, le mot «et» par le mot «ou», pose problème. Cette modification impliquerait une extension trop importante du champ d'application de la loi.

Un membre déclare qu'on peut imaginer une situation dans laquelle une société filiale se verrait retirer tous ses stocks au bénéfice de la société-mère.

Cette manière d'agir n'est pas nécessairement contraire aux intérêts de la filiale, mais elle nuit aux intérêts des associés.

L'intervenant cite l'exemple de Renault-Vilvorde. Si l'on devait retirer de cette usine le stock de voitures finies, cela pourrait porter préjudice aux travailleurs (en leur qualité de créanciers).

Une telle opération ne porterait cependant pas préjudice à l'ensemble de la société Renault, puisque le produit de la vente des voitures serait sans doute utilisé pour rembourser d'autres dettes. Cet exemple montre qu'il faut malgré tout employer le mot «ou».

Le ministre pense que la société subira un préjudice en tout état de cause.

À propos du terme «frauduleusement», un membre souligne que l'incrimination implique l'intention frauduleuse à des fins personnelles, ce qui est par définition contraire aux intérêts de la société.

Un autre commissaire donne l'exemple d'un administrateur qui fait perdre une somme importante à sa société sans pour autant mettre en péril la solvabilité de cette dernière. Les créanciers ne subissent donc pas de préjudice. Si l'on opte pour le terme «et» (et non «ou») il n'y a donc pas infraction. Cela correspond-il bien au but de la disposition proposée?

Un membre estime que, dans un contexte de faillite, il y a lieu de sanctionner les actes frauduleux, même si ceux-ci ne portent pas préjudice aux créanciers. L'intervenant estime donc préférable d'utiliser le terme «ou».

À la demande d'un membre, il est précisé que les travailleurs d'une entreprise sont bien des «créanciers» au sens de l'article en discussion.

Un autre membre s'oppose à l'insertion proposée, dans le Code pénal, d'un article 492*bis* qui réglerait

Een ander commissielid wijst erop dat de term «significativement» minder zwaar is dan de term «gravement». Er bestaat een verschil in gradatie tussen deze twee termen.

De minister ziet nog een probleem in het voorstel van een lid om *in fine* van het eerste lid van de door de regering voorgestelde tekst het woord «en» door het woord «of» te vervangen. Dit zou een te grote uitbreiding van de werkingssfeer inhouden.

Een lid stelt dat men zich de situatie kan indenken waarbij een dochtervennootschap wordt leeggehaald ten voordele van de moedervennootschap.

Deze handeling is niet noodzakelijk strijdig met de belangen van de dochtervennootschap, maar wel met de belangen van de vennoten.

Het lid geeft het voorbeeld van Renault-Vilvorde. Indien de voorraad afgewerkte wagens er wordt weggehaald, dan kan dit in het nadeel van de werknemers (in hun hoedanigheid van schuldeisers) zijn.

Dit is evenwel niet in het nadeel van de vennootschap Renault in zijn geheel vermits met de opbrengst van de weggehaalde wagens wellicht andere schulden zullen worden afgelost. Dit voorbeeld geeft aan dat toch het woord «of» moet worden gebruikt.

De minister meent dat de vennootschap in alle gevallen zal benadeeld worden.

Wat de term «bedrieglijk» betreft, merkt een commissielid op dat de strafbaarstelling het bedrieglijke oogmerk voor persoonlijke doeleinden inhoudt, hetgeen per definitie strijdig is met de belangen van de vennootschap.

Een ander commissielid geeft het voorbeeld van een bestuurder die zijn vennootschap een aanzienlijk bedrag doet verliezen zonder dat hij de solvabiliteit van deze vennootschap echter in gevaar brengt. De schuldeisers worden dus niet geschaad. Indien men voor de term «en» (en niet «of») kiest, bestaat er dus geen misdrijf. Stemt dat overeen met het doel van de voorgestelde bepaling?

Een lid meent dat bedrieglijke handelingen bestraft moeten worden in de context van een faillissement, zelfs indien hierdoor geen schade wordt berokkend aan de schuldeisers. Spreker is dus voorstander van het gebruik van de term «of».

Op verzoek van een lid wordt bevestigd dat de werknemers van een onderneming wel degelijk «schuldeisers» zijn in de zin van dit artikel.

Een ander lid verzet zich tegen de voorgestelde invoering van een artikel 492*bis* in het Strafwetboek

l'abus de biens sociaux. Il serait préférable d'opérer cette modification en adaptant le droit commercial ou le Code civil. On cherche une fois de plus à répondre à une nécessité ponctuelle en insérant une disposition particulière dans le droit pénal. On retrouve cette manière d'agir dans toutes sortes de législations spécifiques. Les personnes qui commettent des délits doivent tout simplement être poursuivies.

L'intervenant s'oppose à pareille manière de légiférer qui, à son avis, affaiblit le droit pénal et le rend totalement inutilisable. Certes, le droit pénal remplit une fonction importante dans la société, mais cette fonction n'a pas un caractère éthique. Il ne faut pas en attendre autre chose qu'une fonction répressive.

Un autre commissaire estime toutefois que la disposition à l'étude n'a pas seulement une fonction éthique. Il s'agit de pratiques qui portent directement atteinte à l'intérêt de la société et lui causent un préjudice matériel direct.

Le préopinant revient au point de vue qu'il a déjà exprimé. Le texte proposé évoque par exemple l'usage frauduleux du crédit de la personne morale. Or, on peut déjà poursuivre de tels délits sur la base des dispositions générales du Code pénal. Il s'agit soit de faux en écriture, soit d'escroqueries, soit d'abus de confiance. En insérant dans le Code pénal la disposition particulière proposée, on affaiblira le droit pénal.

Un autre membre ne partage pas l'avis selon lequel la disposition proposée constituerait une redondance par rapport au droit pénal existant. Un élément nouveau est ici ajouté.

VOTES

Au terme de cette discussion, l'amendement principal n° 165 de M. Hatry (doc. Sénat, 1-499/17), qui propose la suppression de l'article, est rejeté par 9 voix contre 2 et 1 abstention.

Le texte proposé par le ministre est ensuite mis au vote.

Deux termes font l'objet d'un vote distinct. Le terme «significativement» est adopté par 7 voix et 4 abstentions, de préférence au terme «gravement».

Plusieurs membres souhaitent motiver leur abstention. L'un d'eux répète son opinion selon laquelle une telle notion est inapplicable en droit pénal, ce que conteste le ministre. Un autre se base sur la défi-

dat het misbruik van vennootschapsgoederen zou regelen. Dit zou ofwel via een aanpassing van het handelsrecht of van het Burgerlijk Wetboek moeten gebeuren. Hier wil men opnieuw, wegens een op een bepaald moment aangevoelde noodzaak, een bijzondere bepaling invoeren in het strafrecht. Dit doet zich voor in allerhande soorten bijzondere wetgeving. Iemand die misdaden begaat, moet gewoon vervolgd worden.

Spreker verzet zich tegen voornoemde wijze van legifereren die volgens hem het strafrecht verzwakt en totaal onbruikbaar maakt. Het strafrecht heeft weliswaar een belangrijke doch geen ethische functie in de samenleving. Meer dan een repressieve functie mag daarvan niet verwacht worden.

Een volgend commissielid meent echter dat de voorliggende bepaling niet alleen een ethische functie heeft. Het gaat om praktijken die de vennootschapsbelangen rechtstreeks schade toebrengen en de vennootschap een rechtstreeks materieel nadeel berokkenen.

De vorige spreker komt terug op zijn standpunt. De voorgestelde tekst heeft het bijvoorbeeld over het bedrieglijk gebruik van het krediet van de rechtspersoon. Dergelijke delicten kunnen reeds vervolgd worden op basis van het algemeen Strafwetboek. Het zal ofwel gaan om valsheid in geschrifte, om oplichting of om misbruik van vertrouwen. De waarde van het algemeen strafrecht zal worden verminderd indien de voorgestelde bijzondere strafbepaling in het Strafwetboek zou worden opgenomen.

Een ander lid is het er niet mee eens dat de voorgestelde bepalingen redundant zijn tegenover het bestaande strafrecht. Hier wordt een nieuw element toegevoegd.

STEMMINGEN

Aan het slot van deze bespreking wordt amendement nr. 165 van de heer Hatry (Stuk Senaat, nr. 1-499/17), dat voorstelt dit artikel te doen vervallen, verworpen met 9 tegen 2 stemmen, bij 1 onthouding.

De door de minister voorgestelde tekst wordt in stemming gebracht.

Er wordt afzonderlijk gestemd over twee woorden. Met 7 stemmen bij 4 onthoudingen wordt de voorkeur gegeven aan het woord «significativement/betekenisvol» boven het woord «gravement/ernstig».

Verscheidene leden willen hun onthouding verantwoorden. Een spreker herhaalt dat een dergelijk begrip niet toe te passen is in het strafrecht. De minister is het daar niet mee eens. Een ander lid

inition que donne le dictionnaire des notions «significativement» et «gravement», pour justifier sa préférence pour ce dernier terme.

Sur le point de savoir si, *in fine* de l'alinéa premier, il y a lieu de remplacer le mot «et» par le mot «ou», 5 membres se prononcent pour ce dernier terme, et 5 membres votent contre, tandis que 2 membres s'abstiennent.

Par conséquent, le mot «et» est maintenu.

L'ensemble du texte proposé par le ministre, modifié comme indiqué ci-avant, et repris dans l'amendement n° 172 du Gouvernement (doc. Sénat, 1-499/17), est adopté par 10 voix contre 1.

Par conséquent, les amendements n°s 167, 168, 170 et 171 de M. Hatry (doc. Sénat, 1-499/17) et l'amendement n° 169 de Mme Delcourt-Pêtre (doc. Sénat, 1-499/17) deviennent sans objet.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 8 membres présents.

Les Rapporteurs,

Paul HATRY.

Hugo VANDENBERGHE.

Le Président,

Roger LALLEMAND.

baseert zich op de definitie in het woordenboek van de begrippen «significativement» en «gravement» om te verantwoorden waarom hij dat laatste woord verkiest.

Op de vraag of aan het slot van het eerste lid het woord «en» vervangen moet worden door het woord «of» spreken 5 leden zich uit voor dat laatste woord en stemmen er 5 tegen; 2 leden onthouden zich.

Bijgevolg wordt het woord «en» behouden.

De tekst in zijn geheel, zoals voorgesteld door de minister en gewijzigd zoals hierboven gezegd, wordt verwerkt in amendement nr. 172 van de regering (Stuk Senaat, nr.1-499/17), dat wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 stem.

Bijgevolg vervallen de amendementen nrs. 167, 168, 170 en 171 van de heer Hatry (Stuk Senaat, nr. 1-499/17) alsook amendement nr. 169 van mevrouw Delcourt-Pêtre (Stuk Senaat, nr. 1-499/17).

Dit verslag is eenparig goedgekeurd door de 8 aanwezige leden.

De Rapporteurs,

Paul HATRY.

Hugo VANDENBERGHE.

De Voorzitter,

Roger LALLEMAND.

Article amendé en séance plénière

—
[...]

Art. 142

Un article 492bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :

« *Art. 492bis.* — Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cent mille francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des associations sans but lucratif qui, frauduleusement, ont fait des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'ils savaient contraire à l'intérêt patrimonial de celle-ci, à des fins personnelles ou pour favoriser une autre personne morale ou entreprise dans laquelle ils étaient intéressés directement ou indirectement.

Les coupables peuvent, de plus, être condamnés à l'interdiction, conformément à l'article 33. »

[...]

Article amendé par la Commission après renvoi par la séance plénière

—
[...]

Art. 142

Un article 492bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :

« *Art. 492bis.* — Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cent mille francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des associations sans but lucratif qui, avec une intention frauduleuse et à des fins personnelles, directement ou indirectement, ont fait des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'ils savaient significativement préjudiciable aux intérêts patrimoniaux de celle-ci et à ceux de ses créanciers ou associés.

Les coupables peuvent, de plus, être condamnés à l'interdiction, conformément à l'article 33. »

[...]